

УДК: 631.4 : [330.341.1 + 330.322.1]

К.Б. Волощук, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вміле використання наявних ресурсів, різноманітних джерел фінансування, інтеграційних процесів необхідне для стимулювання активізації діяльності та формування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств, підвищення рівня інновативності економіки. Отже, інноваційна діяльність має впроваджуватися за рахунок раціонального використання власних резервів і знань із залучення та освоєння інвестиційних коштів, кредитних ресурсів, вміння ефективно управляти ризиками та інноваційними процесами і проектами.

Ключові слова: інновації, економіка, підприємства, моніторинг, проекти, умови, можливості, потенціал.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інноваційно-інвестиційне забезпечення підприємницьких структур має бути системою, яка повинна сприяти динамічному соціально-економічному розвитку і підвищенню рівня конкурентоспроможності та потребує врахування умов, які включають міжнародні, соціально-економічні, екологічні особливості функціонування аграрного сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. На основі опрацювання низки наукових джерел узагальнене проектування напрямків подальшого розвитку регіональних АПК і сільського господарства загалом полягає в тому, що вони повинні сконцентруватися на трьох взаємопов'язаних напрямках: формування ефективного розвитку; створення сприятливого економічного середовища на ринку; моніторинг та мобілізація внутрішніх резервів зростання обсягів, підвищення інновативності економіки та ефективності аграрного виробництва.

Формулювання цілей статті: визначення напрямків, потенційних можливостей щодо реалізації інноваційно-інвестиційного розвитку на основі удосконалення моніторингу та державного, регіонального і корпоративного управління аграрної економіки.

Матеріал та методика досліджень. У результаті соціологічного обстеження думки населення визначена пріоритетність проблем розвитку регіону. Респонденти віднесли до найбільш гострих проблем розвитку регіону наступні: створення робочих місць; розвиток промисловості; розвиток соціальної сфери; покращання якості середовища життєдіяльності.

На основі проведених оцінок (SWOT-аналізу, експертних оцінок і оцінок населення) був визначений ранг проблем економічного та соціального розвитку за ступенем гостроти.

Таким чином, згідно з підсумковою оцінкою (SWOT-аналізу, експертних оцінок і оцінок населення) визначено наступні конкурентні переваги в розвитку: високотехнологічного агропромислового комплексу; виробничої та соціальної інфраструктури; середнього та малого бізнесу, туристично-рекреаційної сфери; освіти і науки в напрямку європейського науково-освітнього простору.

Виходячи з цього, основними напрямками подальшого розвитку АПК, для реалізації яких можна і слід залучити відповідний науковий потенціал, є наступні:

- завершення перерозподілу землі та майна, включаючи розвиток і вдосконалення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність;
- завершення процесу реструктуризації підприємств та розвиток і вдосконалення організаційних форм господарювання;
- вдосконалення системи економічних взаємовідносин між підприємствами і сферами АПК шляхом кооперації і створення соціально-економічних та правових основ розвитку інтегрованих виробництв на базі прогресивних технологій і моделювання кооперативних систем; формування науково-виробничих інтегрованих систем;
- розробка програм соціального захисту сільського населення, підвищення рівня екологічності виробничих процесів в АПК та його продуктах, підвищення інвестиційної активності підприємств і галузей АПК регіону та підвищення ефективності інвестиційної діяльності в цьому регіоні шляхом раціонального використання в першу чергу власних, а також залучених та іноземних інвестицій, створення агропромислово-фінансових груп;

- реформування системи управління агропромисловим комплексом і створення самими товаровиробниками на основі розроблених науковцями рекомендацій нової управлінської вертикалі (“знизу – до центру”) та відповідних нових управлінських структур, основними функціями яких мають бути забезпечення процесів реалізації продукції, її переробки, науково-технічний прогрес, координація підготовки кадрів, створення центрів агротехсервісу, провайдингу інновацій тощо;
- наукове обґрунтування ролі держави в процесі регулювання ринкової економіки та створення ринкової інфраструктури і ринкового середовища, сприятливого для забезпечення рівних умов для розвитку агропромислового виробництва всіх форм власності та у всіх його організаційних формах.

Основні напрями державного регулювання економіки на найближчу перспективу повинні бути наступними:

- здійснення заходів щодо формування мінімального продовольчого фонду з необхідним матеріально-технічним забезпеченням;
- усунення диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію та інших видів диспаритету;
- пряме державне фінансування окремих підрозділів аграрного сектору із загальнодержавного та місцевих бюджетів;
- вдосконалення системи кредитування, встановлення пільгових ставок для підтримання нових підприємницьких форм;
- вдосконалення інвестиційної політики [2].

Підтримку ефективного функціонування виробників аграрної продукції через інноваційно-інвестиційний механізм необхідно проводити шляхом стимулювання виробництва екологічно чистих харчових продуктів, запровадження новітніх технологій, підвищення механізації і автоматизації процесу виробництва продукції, ефективного використання наявної кваліфікованої робочої сили, а також створення розвиненої інфраструктури ринку продовольчої продукції, стабільного законодавства.

Проектний підхід, як ніякий інший, працює з сукупністю суперважливих понять для ефективного розробки – таких як невизначеність середовища, цілі, ефективна команда, розподілення ролей та функцій, управління часом та бюджетом. Інша перевага проектного підходу в його неперевершеній здатності працювати зі всім життєвим циклом продукту – від розробки до впровадження (рис. 1).

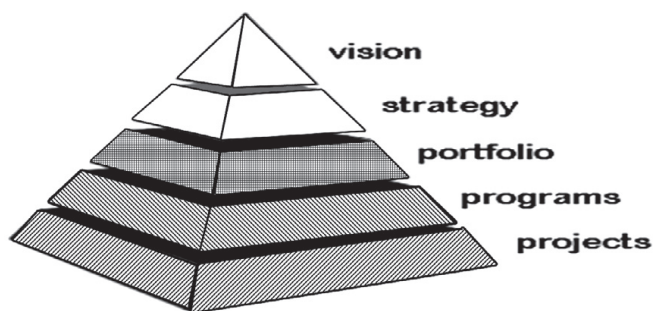

Рис. 1 Стратегічна піраміда в проектному підході

Сучасний проектний підхід базується на тих речах, які просто необхідно враховувати, щоб ефективно управляти всіма процесами розробки стратегії:

- непевність ринкового середовища та постійно зростаючі відповідні ризики;
- необхідність обережного та адаптованого перенесення чужого досвіду та корпоративних стандартів з інших країн;
- врахування всіх внутрішніх обмежень;
- врахування очікувань від замовника проекту;
- чітка фіксація термінів та очікуваних результатів;
- необхідність створення ефективною команди від самого початку;
- розуміння, формулювання, виставлення пріоритетів інших важливих проектів по розвитку організації, які, як наслідок, неодмінно впливають із головної стратегії [3].

Тобто, мова не йде про просто „інтелектуальне вправління” в тому, щоб зрозуміти куди та як краще рухатись, а також про те, щоб довести це „вправління” до абсолютно конкретних, аргументованих та цілісних портфелів програм та проектів із відповідним ресурсом та управляти всім цим комплексом [4].

Іншими словами, без проектного підходу стратегія більшості організацій так і залишається на папері або, в кращому випадку, відсоток її реалізації не перевищуватиме ті ж 10%. Особливо це важливо для великих регіональних структур, де некероване „нагромадження планів” із часом призводить просто до деградації замість очікуваного росту та розвитку.

Інститут проектного управління наводить переконливі приклади використання проектного підходу в стратегіях: це покращення загальних фінансових показників, більш короткий час виводу на ринок нових продуктів, але головне – це підвищення загального рівня досягнення цілей та проектів, питома вага реалізації яких покращується від 40 до 80%.

У широких масштабах в Україні подібний підхід було запроваджено Асоціацією регіонального розвитку з допомогою USAID на рівні територіального розвитку [5].

Сформовані стратегічні плани розвитку території конвертувались потім в конкретні програми та проекти, які мали виконуватись на рівні місцевої влади, організацій та громад. Визначальним фактором ефективності регіональних стратегій був рівень взаємодії з місцевою владою. Цікаво, що проектний підхід в області регіонального розвитку став звичайною практикою – більшість і провладних структур, і громадських організацій, і спеціалізованих консалтингових фірм намагаються працювати за правилами подання проектів, які визначаються міжнародними правилами. Тобто можна стверджувати висновки про те, що якщо ми хочемо розробити ефективну стратегію, то використовуємо проектний підхід – зі всіма його головними атрибутами [1].

Моніторинг реалізації завдань стратегії проводиться галузевими управліннями обласної державної адміністрації, регіональними підрозділами центральних органів виконавчої влади, які щорічно, у лютому, подають головному управлінню економіки облдержадміністрації для узагальнення інформацію про виконані заходи та досягнуті прогностичні показники для оцінки реалізації стратегії. Серед найважливіших стратегічних завдань соціально-економічного моніторингу є контроль за дотриманням виконання окремих стратегічних завдань; аналіз поступу стосовно запланованих результатів; аналіз причин невиконання окремих стратегічних завдань, формування рекомендацій з метою усунення недоліків; аналіз змін зовнішнього оточення – законодавства, конкуренції в регіоні, економічного стану; аналіз внутрішніх соціально-економічних змін; аналіз економічних та соціальних змін на досліджуваній території в результаті виконання стратегічного плану, оцінка ефективності і реалістичності окремих його складових; виявлення критично важливих з точки зору реалізації елементів стратегічного плану.

Облдержадміністрація контролює першочерговість виконання заходів з урахуванням пріоритетних напрямків стратегії, регулювання інвестиційних потоків, координацію інвестиційних структур та їх правове регулювання.

Координацію діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, взаємодію з інвестиційними та фінансовими структурами, підприємствами та організаціями-учасниками інвестиційного процесу стосовно виконання заходів щодо реалізації стратегії повинно здійснювати головне управління економіки обласної державної адміністрації.

Для розвитку та ефективного функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної політики необхідно удосконалити механізм проведення моніторингу стану економіки та запровадити проведення звітності агропромислових підприємств і аналізу ефективності застосування механізмів державної підтримки і стимулювання інноваційної діяльності.

Потрібно, крім використання системи діючих показників, апробувати в практику оцінки зовнішніх показників інноваційно-інвестиційної діяльності та соціальної корисності агропромислових підприємств, регіонального та національного рівнів, що дасть змогу проводити досконалішу інформативну оцінку стану інноваційного розвитку України в розрізі ключових факторів. Слід здійснювати також проведення кон'юнктурних досліджень внутрішнього і зовнішнього ринку з метою прогнозування та підготовки пропозицій щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку економіки.

Ефективне функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки агропромислових підприємств як основи

реалізації державної інноваційної політики полягає у створенні правових, економічних і організаційних умов для розвитку. Для цього необхідно удосконалити механізми збору інформації та проведення моніторингу стану розвитку економіки.

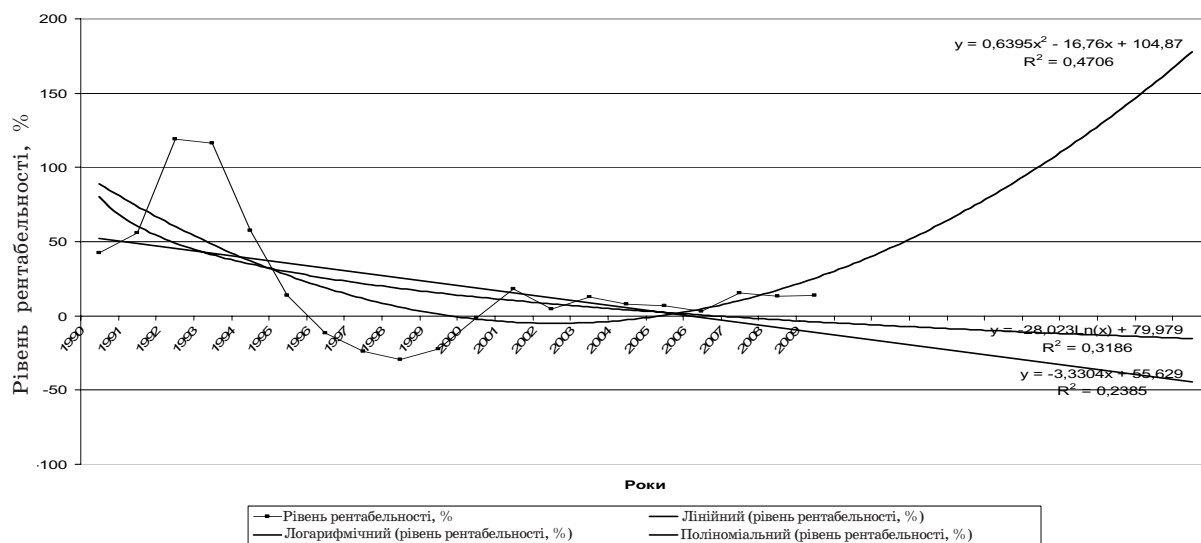

Рис. 2. Прогнозування рівня рентабельності, %

Як показують лінії трендів прогнозу, рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств може зростати або зменшуватись при існуючих умовах. З огляду на отримані результати, підсумкові оцінки розвитку в цілому та в розрізі окремих регіонів можуть слугувати базою для розробки концептуальної частини стратегії. При цьому слід надавати перевагу тим підприємницьким структурам, які успішно пройшли перший етап реформування і стали виробляти конкурентоспроможну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Але необхідно також не забувати про обмеження – проектний підхід, як і кожна методика, має свої власні обмеження. Головними є необхідність відповідної культури та зрілості організації, додаткові документи та додаткова формалізація, які неодмінно супроводжують проект.

Ключовими факторами успіху при цьому повинні виступати: адекватна команда – як в розумінні компетенцій і навичок щодо розробки стратегії, так і врахування важливих аспектів майбутнього впровадження. Якщо компетенцій не вистачає, використовується консалтинг, не забуваючи при цьому зберігати власне лідерство та правильно розподіляти функції в об'єднаній команді; чітко визначені інші елементи формату проекту – цілі, очікувані результати, пріоритети, терміни, обмеження, ризики, дисципліна та максимум зусиль, щоб вкластися в графік, ідеально досягнути перших суттєвих результатів за встановлений термін.

Виконання намічених заходів дасть змогу: сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки; удосконалити механізм надання державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності; підвищити рівень взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади, заінтересованими установами і громадськими організаціями, підприємствами та іншими суб'єктами; забезпечити проведення на постійній основі моніторингу стану розвитку економіки, прогнозування відповідних тенденцій; підвищити науковий рівень обґрунтування підходів до формування і реалізації державної політики; адаптувати механізм збору та обробки інформації про стан розвитку економіки агропромислових підприємств; забезпечити порівняння стану розвитку національної економіки з країнами-членами ЄС, іншими країнами, а також вивчення досвіду таких країн у сфері формування і реалізації державної політики, в тому числі і в аграрній сфері; створити умови для широкого доступу громадськості до обговорення питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією державної інноваційної політики; сприяти поширенню інформації про мету та завдання державної інноваційної політики, результати її реалізації і роль у соціально-економічному розвитку країни та агропромислових підприємств.

Висновки. Проведені дослідження показують, що структура і принципи управління потребують докорінних змін. Ці зміни повинні бути спрямовані на постійний моніторинг для забезпечення координації і узгодження дій всіх без винятку органів виконавчої влади для

концентрації ресурсів на провідних напрямках науково-технологічної та інноваційно-інвестиційної політики як ключового напрямку державного регулювання національного та регіонального розвитку економіки, агропромислових підприємств.

Список використаних джерел

1. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=276414&cat_id=53608
2. Концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=564&id>
3. Матеріали Асоціації агентств регіонального розвитку України, 2001-2009 р.
4. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [пер. с англ.] – М.: Дело, 1992. – 701 с.
5. “The business of OPMM: Aligning Value Decision making with Value delivery and fulfillment”, by Larry Bull, 2008 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/strategy/str202.html>

***Аннотація.** Умелое использование имеющихся ресурсов, разнообразных источников финансирования, интеграционных процессов необходимо для стимулирования активизации деятельности и формирования инновационно-инвестиционного потенциала предприятий, повышения уровня инновационности экономики. Следовательно, инновационная деятельность должна внедряться за счет рационального использования собственных резервов и знаний из привлечения и освоения инвестиционных средств, кредитных ресурсов, умения эффективно управлять рисками и инновационными процессами и проектами.*

***Ключевые слова:** инновации, экономика, предприятия, проекты, условия, возможности, потенциал.*

***Annotation.** The able use of present resources, various sourcings, integration processes is needed for stimulation of activation of activity and forming of innovative-investment potential of enterprises, increase of level of innovative economy. Thus innovative activity must be inculcated due to the rational use of own backlogs and knowledge from bringing in and mastering of investment money, credit resources, ability effectively to manage risks and innovative processes and projects.*

***Keywords:** innovations, economy, enterprises, projects, terms, possibilities, potential.*

УДК 658.115.6

Л.В. Лаврук, О.С. Лаврук, кандидати економічних наук, доценти ПДАТУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відмічено важливу роль інформації та інформаційних ресурсів у діяльності сучасних підприємств. Зазначено, що інформаційне забезпечення діяльності підприємства має ґрунтуватися на комплексному використанні потенційних і наявних інформаційних ресурсів з урахуванням їх основних особливостей. Вказано принципові підходи до формування інформаційного простору підприємства на основі формування моделі аналізу, оцінки і вибору програмних продуктів і послідовності інформаційного забезпечення.

***Ключові слова:** інформація, підприємство, інформаційні ресурси, інформаційне забезпечення, система управління, інфраструктура, формування, інформаційні потоки.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Докорінні зміни в економіці України, зумовлені переходом її до ринку, визначили необхідність створення такого інформаційного механізму, який дасть змогу аграрним підприємствам реалізувати принципи ринкових відносин, сприятиме підвищення їх конкурентоспроможності, забезпечить динамічний розвиток.

В умовах ринкової системи господарювання кожне підприємство, яке володіє необхідною інформацією, стає основним ланцюгом усієї економіки. Адже воно не тільки виробляє